Slovencina, postrach maturity

Rečnícky štýl....2
Znaky rečníckeho štýlu....2
Verejnosť....2
Ústnosť....2
Sugestívnosť....2
Adresnosť....2
Názornosť....3
Výkladový slohový postup....3
Výklad....3
Kompozícia....3
Útvary rečníckeho štýlu....5
Agitačno-propagačné prejavy....5
Náučné prejavy:....5
Príležitostné prejavy....5
Verejné prejavy:....5
Rodinné prejavy....5
Kompozícia rečníckeho prejavu....5
úvod....5
jadro....5
záver....6
Rečnícke desatoro....6
Neverbálne prostriedky v RČ....6
Žánre v rečníckom štýle....7
Agitačné žánre....7
súdna reč....7
politická reč....7
Náboženský prejav....7
Náučné žánre....8
Diskusia....9
Diskusný príspevok....9
Príležitostné žánre....10
Verejné....10
Súkromné....10
Slávnostný prejav....10

Rečnícky štýl

Znaky rečníckeho štýlu

Verejnosť

- rečnícky štýl **je štýlom verejného rozhovoru jednotlivca a kolektívu**(rečníka a kolektívneho adresáta)
- rečnícky štýl využíva **prostriedky**, ktoré sú **pre širokú verejnosť zrozumiteľné a vhodné**(vyhýba sa vulgarizmom a termínom, ktoré sú zrozumiteľné iba úzkemu okruhu špecialistov)
- Rečník **uprednostňuje** ľahšie sledovateľné **kratšie vety** pred zloženými súvetiami

Ústnosť

- rečnícky štýl je vždy realizovaný v **ústnej podobe**
- **Adresát** je známy, treba ho osloviť; **je prítomný**, teda môže prichádzať k interakcii rečníka a poslucháča
- Rečník si pomáha **mimojazykovými prostriedkami** – mimikou a gestami

Sugestívnosť

- Dosahuje sa používaním prostriedkov z iných jazykových štýlov:
  - Umelecký štýl
    - metafora
    - hyperbola
    - opakovanie
    - expresívne slová
    - dramatizujúce prostriedky
  - Náučný štýl - názorné prvky
  - administratívny štýl - faktografia

Adresnosť

- Rečník má pred sebou **adresáta** (poslucháča)
- Na vytvorenie vzájomného kontaktu využíva
  - **kontaktové slová** (oslovenia)
  - **dialogizujúce gramatické kategórie** (1. a 2. osoba)
  - **rečnícke otázky**

Názornosť

- Dosahuje sa používaním
    - **frazeologických jednotiek**
    - **citátov**
    - **príkladov**
    - **faktografických údajov**

Výkladový slohový postup

- Vysvetľuje vzťahy medzi predmetmi a javmi
- Frekventovanými útvarmi sú:
    - **Výklad** (objektívny slohový útvar)
    - **Úvaha** (subjektívnejší slohový útvar)
    - **Esej** (hybrid)

Výklad

- Cieľom je sprístupniť, objektívne vysvetliť vedecké poznatky a poučiť adresáta
- pracujeme najmä s pojmami a termínmi
- Autorom je:
    - vedec
    - žiak
    - novinár
    - spisovateľ
- môže byť:
    - induktívny
    - deduktívny

Kompozícia

- Úvod
- Jadro
- Záver

Výklad	Úvaha
Presnosť údajov, citácia	Voľná citácia, parafráza
Komplikované súvetia	Menej komplikované súvetia
Nocionálne slová, termíny	Citvo aj štylisticky príznaková lyrika
Členenie textu – úvodná časť, jadro, záverečná časť	Členenie textu – úvod, jadro, záver

Štruktúrovaný text jadra – tabuľky, schémy, …	Neštruktúrovaný text jadra
Znaky výkladového, opisného, informačného SP	Znaky výkladového a rozprávacieho SP

Útvary rečníckeho štýlu

Agitačno-propagačné prejavy

- **Politické reči**: zjazdový prejav, parlamentný prejav, diplomatická reč, agitačný prejav
- **Súdne reči**: obžalova, obhajoba

Náučné prejavy:

- **Prednášky**: školské, osvetové
- **Referáty a koreferáty**: politické, vedecké, organizačné
- **Dialogizované útvary**: diskusie, polemiky, debaty
- **Cirkevné prejavy**: kázeň

Príležitostné prejavy

Verejné prejavy:

- **Slávnostné**(jubilejný, spomienkový, gratulačný)
- **Rámcové**(privítací, otvárací, záverový, pozdravný)
- **Informačné**(konferenciersky, výstraha, výzva, rozkaz)

Rodinné prejavy

- **stolový**(prípitok)
- **sobášny**
- **uvítací**(uvítanie novorodenca)
- **pohrebný**

Kompozícia rečníckeho prejavu

úvod

- má byť **stručný** a **pútavý**
- jeho úlohou je **uviesť poslucháča do problematiky**, upútať jeho záujem
- skúsený rečník sa zvyčajne naučí úvod naspamäť
- upútanie pozornosti:
  - citát
  - výrok
  - porekadlo
  - príslovie
  - paralela(porovnanie príkladom)
  - definícia
  - otázka
  - gradácia
  - konkrétny príklad
  - príbeh

jadro

- jednotlivé myšlienky treba rozvíjať v logickej následnosti, opakovať inými slovami(ľahšie si poslucháč zapamätá)
- dôležité je dodržiavať **princíp konkrétnosti, názornosti a zrozumiteľnosti**

záver

- zhrnie obsah
- jeho úlohou je zdôrazniť najdôležitejšie myšlienky, zanechať pozitívny dojem, preto je vhodné, aby ho rečník vedel naspamäť

1. **zhromažďovanie údajov** a faktorov, aby sme mohli pri prejave vysvetliť, zapôsobiť, presvedčiť, zmobilizovať k činnosti, pobaviť
2. **kompozícia** – má byť prehľadná a stručná, napíšeme si osnovu alebo celý prejav
3. **štylizácia –** zoštylizujeme, upravujeme, opravíme chyby, neopakujeme dookola to isté
4. **spôsob nacvičenia** – ak má prejav zapôsobiť, prednáša sa spamäti, používanie mimiky, gestikulácie(ale prirodzene!!)
5. **prednes** - rečnícky prejav musí zaujať už hneď prvou vetou, pozor na správne oslovenie!

- Možné spôsoby úvodu:
  - výrokom
  - mottom
  - otázkou
  - príhodou
  - príbehom
  - definíciou
  - správou z novín
- netreba rozprávať dlho, nepoužívame nespisovné slová, snažíme sa používať správnu melódiu a prízvuk máme na prvej slabike

Rečnícke desatoro

1. **Vyberte si tému, ktorá je aktuálna** a poslucháčou zaujme
2. **Rozvite tému zaujímavým spôsobom** – nezabudnite na pútavý úvod, logickú postupnosť
3. Podrobne rozvite pár vecí, nesnažte sa povrchne obsiahnuť celú problematiku; **hovorte o veciach, ktoré poznáte, hovorte z vlastnej skúsenosti**
4. Nepoužívajte príliš technické alebo abstraktné termíny
5. Ak je to možné, **prineste si názorné pomôcky**
6. V prípade dlhšieho prejavu nezabudnite na **psychoprestávky** – poslucháči si musia “duševne vydýchnuť”
7. Udržujte s poslucháčmi **očný kontakt**
8. **Zreteľne artikulujte**, pracujte s hlasom
9. Stojte pohodlne a slušne, **nepreháňajte gestikuláciu**(pri nervozite dýchajte zhlboka)
10. **Nikdy nevydávajte cudzie myšlienky za vlastné.**

Neverbálne prostriedky v RČ

- mimika
- gestika
- celkový výzor
- sila hlasu
- zafarbenie hlasu
- hudba popri hovorenom texte

Žánre v rečníckom štýle

Agitačné žánre

- cieľ:
  - agitovať
  - argumentovať
  - presviedčať
  - získať si publikum
- sú monologické

súdna reč

- reč obhajoby – záverečná reč obhajcu
- reč obžaloby

- jazykový prejav je komplikovaný – odvolávanie sa na zákon, citovanie zákona, predkladanie dôkazov
- vytvára sa **klišé** – opakovanie celých blokov textu pri podobnej príležitosti napr.
  - Pojednávanie bolo odročené
  - obžalovaný sa necíti byť vinný
  - súd nenašiel žiadne pochybenie v posúdení prípadu
- prevláda **menné vyjadrovanie**
  - možno uviesť
  - za účelom posúdenia
- využíva hlavne argumentáciu
  - obžalovaný má na uvedený čas alibi

politická reč

- Parlamentný prejav
- predvolebný prejav
- obsahuje kritiku, iróniu, výsmech opozičnej strany, posmešnú parafrázu

Náboženský prejav

- Kázeň

Náučné žánre

- Cieľ:
  - naučiť
  - vzdelávať
  - informovať
  - prezentovať
  - podať nové informácie
- sú:
  - **Monologické**
    - prednáška (vedecká – vysvetliť, naučiť; popularizačná osvetová – rozšíriť nový poznatok, spopularizovať, nemá byť dlhšia ako 45 minút; úvod, jadro, záver)
    - školský výklad (voľnejší ako prednáška, učiteľ kladie otázky, píše poznámky)
    - prezentácia (projektovej práce – spojená s posterovou prezentáciou)
    - obhajoba vedeckej práce
    - referát/koreferát
  - **Dialogické**
    - diskusný príspevok (rečník sa zapája do moderovanej diskusie - politická)
    - debatný príspevok (rečník sa neriadene zapája do príjemného rozhovoru - debat)
    - polemický príspevok (rečník je v opozícii k inému rečníkovi, polemika je spor vzdelaných ľudí)

Diskusia

- Podľa obsahu:
  - vedecká (poznávací alebo didaktický zámer)
  - rozhodovacia (v administratívnej sfére, v závere sa hlasuje)
- Podľa formy
  - riadená (predsedajúci vyzýva rečníkov do diskusie, moderuje diskusiu a riadi aj hlasovanie)
  - voľná (ktokoľvek môže voľne bez vyzvania rečniť)
  - panelová (v TV, rozhlase, so zapojením odborníkov z danej oblasti, obecenstva a divákov pred obrazovkami/pri prijímačoch; rečníci reagujú na otázky moderátora alebo aj divákov/poslucháčov)

Diskusný príspevok

- Kompozícia: (napr.)
  1. Oslovenie
  2. Nadviazanie na predchádzajúci príspevok/tému konferencie a pomenovanie postoja k téme
  3. Vysvetlenie a argument na podporu tvrdenia
  4. Zhrnutie
  5. Návrh riešenia
  6. Poďakovanie za slovo

Príležitostné žánre

(príležitostné a ceremoniálne prejavy)

- cieľ: vytvárať atmosféru, vzbudiť emócie, sprevádzať počas akcie
- sú **monologické**

Verejné

- Rámcový prejav/príhovor (otvárací)
- Informačný (sprievodný moderátorský prejav, dlhší reklamný spot, výzva, zákaz)
- Slávnostný prejav/príhovor

Súkromné

- blahoželanie/gratulácia
- sobášny prejav
- prípitok
- smútočný prejav

Slávnostný prejav

- Ide o hovorenú hodnotiacu úvahu
- jazyk slávnostného prejavu ozvláštňujú výrazové prostriedky umeleckého štýlu (metafory, prirovnania, rečnícke otázky, zvolanie, citáty, …)
- **Kompozícia má trichotomické členenie: úvod, jadro, záver**
- **Úvod:**
  - **Oslovenie** (uprednostňujeme ženy pred mužmi, jubilantov, mladomanželov, pri zmiešanej spoločnosti oslavujeme ako prvého najvyššie postaveného človeka a potom postupne(Vážený pán minister, vážená pani riaditeľka, vážený profesorský vzor, milí spolužiaci!)
  - **Pomenovanie príležitosti** (stretli sme sa dnes na slávnosti, na ktorú sme čakali…)
- **Jadro:**
  - **Objasnenie pojmov** (Stužková slávnosť sa slávi už od 16. storočia.)
  - **analýza, porovnanie, predpoklad** (rozoberanie témy, vysvetľovanie, hodnotenie, porovnávanie, citáty, rečnícke otázky, …)
- **Záver:**
  - **Záverečné pokyny** (zhrnutie, výzvy, želanie príjemného večera, poďakovanie, vyjadrenie úcty, …)